Románia Nyugat fejlesztési régiója – helyzetkép és kilátások –

BODÓ BARNA
BOGNÁR ZOLTÁN

Románia az EU-csatlakozás érdekében olyan politikai-közigazgatási lépésekre szánta el magát, amelyeket külső késztetés hiányában még jó ideig aligha tűzött volna napirendre a politikai elit. Ilyen lépés volt az ország regionalizációja, amelyet a dán RANDOL intézet bevonásával elkészített tanulmány előzött meg (1995), s az így született Zöld Könyv lett az alapja a 151/1998-as törvény alapján létrehozott statisztikai-fejlesztési régiók kialakításának.

Ezen regionalizáció kapcsán elsőként az a kérdés fogalmazódik meg, miként viszonyulnak a törvény által létrehozott régiók az ország hagyományos, történelmi régióihoz. A válasz: semennyire. Egy történelmi, vagyis az élet által kialakított régió egy bizonyos térstruktúrát jelent, amikor gazdasági és társadalmi szempontból egy térség települései között olyan kapcsolatrendszerek alakulnak ki, amelyek okán az itt élők elfogadják és elismerik együvé tartozásukat. Ha a létező társadalmi-gazdasági erővonalak szempontjából vizsgáljuk a kialakított régiókat, arra a következtetésre jutunk, hogy léteznek olyan régiók, amelyek igen nehezen fognak, ha egyáltalán ez bekövetkezik, igazi régióként működni. Példaként említhető az Északnyugati régió, amelynek több gravitációs központja van, ezek mintegy széthúzzák a régiót, miközben az alulról történő fejlődés, a regionalizmus mindig egyetlen központot alakít ki. E régió két történelmi régió – Partium, Máramaros – és Erdély északnyugati részének egybeszabásával jött létre, miáltal Kolozsvár megszűnt Erdély gazdasági-társadalmi-kulturális központja lenni, de az új régió központja sem lehet, elsősorban amiatt, mert a történelem sodrásában kialakult térségi erővonalak Partium és Máramaros esetében nem Kolozsvárra vezettek. A Nyugati, ötös sorszámot viselő régió az előbbieknél jobb helyzetben van, ugyanis a történelmi régión annyi erőszak esett, hogy hozzá csatolták azt a Hunyad megyét, amely számára Temesvár inkább nem volt régióközpont, mint igen.

Különben a regionalizáció a „régiók Európájára" való felkészülés általános szempontján túl azt a célt szolgálta, hogy létezzenek Romániában is a nemzetközi statisztikai rendszer szerint NUTS 2 besorolású régiók – aminek elsősorban pénzügyi okai vannak. Az 1-től 5-ig tartó NUTS-szintek közül a legjelentősebb uniós támogatási forrást a NUTS 2 biztosítja: a regionális fejlesztési összegek kétharmadát erre a szintre irányítják. A NUTS 2-es szint a közép-kelet-európai országok közigazgatásában a rendszerváltás után nem létezett. Miközben Lengyelország az egykori vajdaságok visszaállításával oldotta meg a kérdést, Magyarországnak nem volt e témában mihez visszanyúlnia – hagyományos történelmi régióit elveszítette –, ami miatt statisztikai régiókat felülről lefelé irányított folyamat által hozott létre. Románia esete annyiban sajátos, hogy itt igenis vannak történelmi régiók, de a politikai szándék nem ezek revitalizációját tartotta fontosnak, ellenkezőleg: a létrehozott struktúrák egyetlen esetben sem hasonlítanak a valamikori elő(ök)re.

A kérdés iránt érdeklődők tudják, Románia mindaddig nem válhat EU-tagállammá, amíg gazdaságát nem sikerül megerősítenie és stabilizálnia, az egyes mutatók nem érik el a megkövetelt szintet. E két lényeges szempont érvényesítésére tett kísérletként értelmezhetjük a 151/1998-as regionális fejlesztési törvényt.

Nem kívánunk azzal foglalkozni, hogy a statisztikai-fejlesztési régiók számára a törvényben előírt működési keret miként viszonyul a létező megyék által birtokolt közigazgatási jogosítványokhoz, miként azt sem célunk taglalni, hogy a frissen kialakított statisztikai régiók saját intézményei mennyire (lehetnek) hatékonyak. Ami tény: Románia 42 megyéjét és a fővárost 8 olyan fejlesztési régióba rendezték, amelyek a lakosság és a terület nagysága szempontjából viszonylag kis eltéréseket mutatnak, tehát kiegyensúlyozottak.

„Romániában 8 régiót hoztak létre, ezek képezik a NUTS 2 szintet, a regionális fejlesztési politika alapszintjeit. A régiókat jórészt a központi politikai akarat hozta létre, a döntésben nem a részt vevő megyék közötti szerves kapcsolatok voltak a mérvadók. Lényeges, hogy méretük olyan nagyságrendű, amely a fejlesztés szempontjából »kritikus tömegűnek« tekinthető."[1]

Az így létrejött régiók (I. Északkelet, II. Délkelet, III. Dél, IV. Délnyugat, V. Nyugat, VI. Északnyugat, VII. Központi, VIII. Bukarest és környéke) több szempontból is eltérőek, a különbségek földrajzi, gazdasági, történelmi és nem utolsósorban kulturális okokra vezethetők vissza.

I. TÁBLÁZAT: ROMÁNIA FEJLESZTÉSI RÉGIÓI

Ssz. Régió	Terület			Lakosság			Népsűrűség	
	km²	%	Sorrend	Ezer fő	%	Sorrend	Fő/ km²	
Sorrend								
1. Északkelet	36 850	15,5	1	3786	16,8	1	102,7	2
2. Délkelet	36 762	15,0	2	2943	13,1	3	82,3	6
3. Dél	34 453	14,5	3	3496	15,5	2	101,5	3
4. Délnyugat	29 212	12,3	7	2421	10,7	6	82,8	5
5. Nyugat	32 034	13,4	6	2074	9,2	8	64,7	8
6. Északnyugat	34 159	14,3	4	2861	12,7	4	83,8	4
7. Közép	34 100	14,3	5	2660	11,8	5	78,0	7
8. Bukarest-Ilfov	1821	0,7	8	2405	10,2	7	1265,8	1
	239 391	100,0	-	22 646	100,0	-	94,6	-

[1] Vincze Mária: *Régió- és vidékfejlesztés. Elmélet és gyakorlat.* Presa Universitară Clujană,

Mint a II. táblázatból kitűnik, a Humán Fejlődési Index (HDI) legmagasabb értékeit Bukarest után Nyugat és Közép régió adja, a legalacsonyabbakat Északkelet és Délkelet.

Régiók	GDP/fő, PPC-1997 USD	Várható élettartam, 1997 év	Írástudók aránya felnőtteknél, 1997 %	Iskolába beiratkozottak %	HDI 1997
Északkelet	3 011	69,0	96,9	59,6	0,716
Délkelet	4 142	68,0	97,0	59,9	0,733
Dél	3 680	69,0	95,0	57,6	0,720
Délnyugat	3 875	69,1	95,6	61,8	0,741
Nyugat	4 556	68,1	97,8	65,1	0,741
Északnyugat	3 563	68,3	97,2	63,0	0,725
Közép	4 089	69,7	98,5	61,2	0,741
Bukarest	5 648	69,5	98,9	82,3	0,785
Románia	3 964	69,0	97,0	62,9	0,734

Forrás: Raportul naþional al dezvoltãrii umane. România, 1999.

Ha a HDI és a GDP alapján átlagot számolunk a három történeti régió szerinti bontásban, akkor észrevehetjük, hogy bár a sorrend Havasalföld (0,811/4401), Erdély (0,803/4069,3), Moldva (0,724/3576,5), Erdély esetében a legkisebb a szórás, míg Havasalföld esetében a legnagyobb. Fontos megjegyeznünk, hogy Havasalföld a főváros miatt kedvezményezett helyzetet élvez, HDI-je igen kis mértékben tér el Erdélyétől, a GDP esetében pedig azt mondhatjuk, hogy a Havasalföld és Erdély közti különbség jóval kisebb, mint az Erdély és Moldva közti különbség.

Az általunk a továbbiakban vizsgált Nyugat fejlesztési régió mind HDI-jét, mind GDP-jét tekintve közvetlenül Bukarest után következik. Ugyanakkor, ha terület és lakosság szempontjából vesszük szemügyre, kiderül, hogy Erdély legkisebb régiója (négy megyét: Arad megyét, Hunyad megyét, Krassó-Szörény megyét, Temes megyét foglalja magába).

A Nyugat fejlesztési régió terület szempontjából a hatodik, a lakosság szerint a legkisebb romániai régió. Az országban itt a legalacsonyabb a népsűrűség.

III. TÁBLÁZAT: TERÜLET, LAKOSSÁG, NÉPSŰRŰSÉG

	Terület (km^2)	Lakosság (*1000 fő)	Népsűrűség (fő/km^2)
EU	3 191 000	374 566	117,41
Románia	239 391	22 646	94,59
Erdélyi régiók	100 293	7 595	75,72
Nyugat régió	32 034	2 074	64,74

**1997-es adatok forrása minden esetben, amikor azt külön nem jelezzük: Anuarul statistic al României, 1999.*

1. A természeti-földrajzi környezet

Domborzat

Az V. fejlesztési régió domborzata nyugat–kelet irányban egyenletesen változik a nagy kiterjedésű síkságoktól a hegyvidék felé. Területén helyezkedik el Erdély délnyugati kapuja, mely az évszázadok során mind gazdasági, mind katonai szempontból stratégiai jelentőségűnek bizonyult. Délnyugaton Jugoszláviával, észak-nyugaton Magyarországgal határos. Míg Bukaresttől 550 km távolságra esik, addig Belgrádtól 170, Budapest 300 km választja el. Északon a VI., keleten a VII., délkeleten a IV. fejlesztési régió határolja. Fekvéséből adódóan fontos csomópont mind az árucsere, mind a közlekedés vonatkozásában. A vasúti, közúti csomópontok egybeesnek a régió legfontosabb kereskedelmi, adminisztratív és kulturális központjaival.

Területének 43,4%-át hegyvidék, 33%-át alföld, 12,1%-át fennsíkok és 11,5%-át dombok teszik ki. A mezőgazdaság szempontjából legfontosabb területek Temes és Arad megyében találhatók. Temes megye területének 75%-a, Arad megyének 50%-a alföld. Az erdőgazdálkodásban kiemelt fontosságúak Hunyad, illetve Krassó-Szörény megye nagy kiterjedésű, összefüggő erdőségei.

A régió legmagasabb pontja a 2519 m magas Paring-csúcs (Hunyad megye).

Védett területek

A régió területén számos turisztikai vonzóerővel rendelkező terület található, melyeket meg kell védeni az ember romboló hatásától. 1996-tól Romániában törvényes és intézményi keretek között foglalkoznak környezetvédelemmel az illetékes hatóságok. A biológiai sokszínűség megőrzését szolgáló országos stratégia és akcióprogram értelmében dolgozták ki az egész országra kiterjedő Országos Területvédelmi Hálózat tervét, melybe beletartozik a Nyugat fejlesztési régió számos festői szépségű tája is. A IV. táblázatból látható, hogy a különálló természetvédelmi

IV. TÁBLÁZAT: KÜLÖNÁLLÓ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEK ÉS NEMZETI PARKOKHOZ TARTOZÓ TERÜLETEK

Megye	Természetvédelmi területek száma			Összterület (ha)		
	Össz.	Védett t.	Nemzeti park	Össz.	Védett t.	Nemzeti park
Arad	15	15	-	563	563	-
Krassó-Szörény	47	23	24	32 092	859	31 233
Hunyad	42	38	4	2 488	856	1 632
Temes	14	14	-	3 454	3 454	-
Nyugat régió	118	90	28	601 034	5 732	32 865

összterület értéke: 601 034 ha.

Települések

A régió városi lakossága az országos átlagot meghaladja, a településtípusok szerinti lebontást az alábbi táblázat tartalmazza.

V. TÁBLÁZAT: KÖZIGAZGATÁSI EGYSÉGEK (TELEPÜLÉSEK – 1998)

	Városok összesen	Ebből municípiumok	Községek	Falvak
Románia	263	83	2 685	13 094
Erdély	**121**	**34**	**986**	**4 981**
VI. régió	35	11	386	1 823
VII. régió	50	13	333	1 823
V. régió	**36**	**10**	**267**	**1 335**
Arad	8	1	67	273
Hunyad	13	5	56	458
Krassó-Szörény	8	2	69	287
Temes	7	2	75	317

2. Demográfiai helyzet

Földrajzi fekvéséből adódóan a régiót fokozottan sújtották a háborúk, portyázások, járványok és áradások. Az évszázadok során lakossága számtalanszor drasztikusan megcsappant, majd a keletkezett űrt újra és újra benépesítették az ideérkező népcsoportok, telepesek. A kiváló minőségű földek biztos megélhetéshez juttatták megművelőiket.

A középkorban francia és olasz falvak, német lovagrendek léteztek területén, a Török Birodalom és az Osztrák–Magyar Monarchia fennállása alatt pedig a birodalmak minden szegletéből érkeztek telepesek, menekültek, innen fakad kulturális és nemzetiségi sokszínűsége. A későbbiekben a népesség alakulását a bányaiparban rejlő kiaknázatlan üzleti lehetőségek, majd a fejlődő könnyű- és nehézipar befolyásolta.

A betelepedési hullám a kommunista rezsim idején felerősödött, egyrészt az újonnan teremtett munkahelyek, másrészt a központi hatalom tudatos betelepítési politikájának köszönhetően. Ez a hullám elsősorban a nagyvárosokat, ezen belül a megyeszékhelyeket érintette, de gyakran előfordult, hogy egyes falvak határában valóságos telepek keletkeztek, melyek később beleolvadtak az illető településbe.

Arra is találunk példát, hogy a belső migráció dominóelvszerűen ment végbe: a városokhoz közelebb fekvő falvakról beköltözött családok lakásaiba távolabbról vagy más megyékből érkezők költöztek.

VI. TÁBLÁZAT: A NÉPESSÉG ALAKULÁSA 1930 ÉS 1992 KÖZÖTT

	1930. XII. 29.	1948. I. 25.	1956. II. 21.	1966. III. 15.	1977. I. 5.	1992. I. 7.
Románia	14 280 729	15 872 624	17 489 450	19 103 163	21 559 910	22 810 035
Erdély	**5 520 086**	**5 735 015**	**6 218 427**	**6 719 555**	**7 500 229**	**7 723 313**
VI. Régió	2 085 463	2 186 585	2 387 075	2 536 301	2 786 498	2 909 669
VII. Régió	1 747 458	1 874 078	2 077 162	2 261 082	2 604 814	2 701 697
V. Régió	**1 687 165**	**1 674 352**	**1 754 190**	**1 922 172**	**2 108 917**	**2 111 947**
Arad	488 359	476 207	475 620	481 248	512 020	487 617
Krassó-Sz.	319 286	302 254	327 787	358 726	385 577	376 347
Hunyad	319 929	306 955	381 902	474 602	514 436	547 950
Temes	559 591	588 936	568 881	607 596	696 884	700 033

Mint az alábbi táblázatból kiderül, a belső népességmozgás

VII. TÁBLÁZAT: NÉPESSÉGMOZGÁS 1998-BAN

	Élve születés	Elhalálozás	Természetes szaporulat
Románia	237 297	269 166	-31 869
Erdély	**78 281**	**91 623**	**-13 342**
É-nyugati régió	31 103	35 583	-4 480
Központi régió	27 613	29 763	-2 150
Nyugati régió	**19 565**	**26 277**	**-6 712**
Arad	4 661	7 081	-2 420
Krassó-Szörény	3 405	4 689	-1 284
Hunyad	5 100	6 397	-1 297
Temes	6 399	8 110	-1 711

folyamatai lefékeződtek.

Románia, illetve az itt tárgyalt régiók lakosságának városi/falusi és férfiak/nők megoszlását az alábbi táblázat

VIII. TÁBLÁZAT: ROMÁNIA LAKOSSÁGÁNAK MEGOSZLÁSA

	Összesen			Százalékban (%)	
	F+N	Férfiak	Nők	Városon	Falun
Románia	22 502 803	11012110	11 490 693	54,9	45,1
Erdély	**7 563 369**	**3 703 099**	**3 860 270**	**58,1**	**41,9**
VI. Régió	2 857 570	1 403 513	1 454 057	52,7	47,3
VII. Régió	2 654 830	1 304 720	1 350 110	60,7	39,3
V. Régió	**2 050 969**	**994 866**	**1 056 103**	**62,2**	**37,8**
Arad	478 092	230 302	247 790	51,8	48,2
Krassó-Sz.	359 230	175 607	183 623	57,0	43,0
Hunyad	531 238	261 588	269 650	76,0	24,0
Temes	682 409	327 369	355 040	61,5	38,5

tartalmazza.

Románia lakossága az urbanizációt illetően is jelentős különbséget mutat, az erdélyi megyék sokkal magasabb urbanizációs fokúak, mint – Bukarest kivételével – az ország bármely térsége. Ami a lakosság nemek és településtípusok szerinti megoszlását illeti, kiderül – lásd az alábbi táblázatot –, hogy a nők demográfiai túlsúlya urbánus közegben nagyobb, mint falusi környezetben.

IX. TÁBLÁZAT: NEMEK ARÁNYA A VÁROSI ÉS FALUSI LAKOSSÁGBAN

	Város			Falu		
	F+N	Férfiak	Nők	F+N	Férfiak	Nők
Románia	12 347 886	5 971 134	6 376 752	10 154 917	5 040 976	5 113 941
Erdély	**4 392 383**	**2 129 803**	**2 261 674**	**3 170 987**	**1 573 291**	**1 597 696**
VI. régió	1 506 056	732 082	773 073	1 351 515	671 431	680 084
VII. régió	1 610 412	782 481	827 931	1 044 418	522 239	522 179
V. régió	**1 275 915**	**615 240**	**660 670**	**775 054**	**379 621**	**395 433**
Arad	247 727	117 983	129 744	230 365	112 319	118 046
Krassó	204 833	100 043	104 785	154 397	75 559	78 838
Hunyad	403 903	199 035	204 868	127 335	62 553	64 782
Temes	419 452	198 179	221 273	262 957	129 190	133 767

3. Gazdasági helyzet

Mezõgazdasági potenciál

Mint már említettük, a régió területének egynegyedét alföld teszi ki. Elsősorban Arad és Temes megye területén találhatók nagy kiterjedésű, összefüggő termőföldek. A régió termőföldjeinek 80%-a e két megye területén található. Mivel a szőlőtermesztésnek a nem túl magas, déli fekvésű lankák kedveznek, a bortermelő vidékek is e két megye területére összpontosulnak, a szőlőtermesztő vidékek 86%-a található területükön.

Erdõterületi potenciál

Összefüggő, nagy kiterjedésű erdőségekkel elsősorban Krassó-Szörény és Hunyad megye dicsekedhet, de Arad és Temes megye is rendelkezik erdővidékekkel, így pl. 1998-ban a kitermelt famennyiség szempontjából a Nyugat régió a III. helyre sorolható.

XI. TÁBLÁZAT: KITERMELT FAMENNYISÉG (M^3*1000) 1998-BAN

	Összesen	Tűlevelűek	Bükk	Tölgy	Más keményfa	Más puhafa
Románia	12642	5194,7	3634,5	1276,5	1491,4	1044,9
Erdély	**6280,3**	**3004,6**	**1996,8**	**572,6**	**525,8**	**180,5**
VI. régió	1418,1	545,9	506,9	159,8	164,8	40,7
VII. régió	3439,3	2335,3	754,3	132,6	147,3	69,8
V. régió	**1422,9**	**123,4**	**735,6**	**280,2**	**213,7**	**70**
Arad	358,8	5,1	106,2	138,7	88,5	20,3
Krassó	522,9	38,5	362	39,7	47	35,7
Hunyad	323,1	68	199,9	17,7	34,5	3
Temes	218,1	11,8	67,5	84,1	43,7	11

Idegenforgalmi potenciál

Az V. régió gazdag természeti erőforrásokban – termőföld, termálvíz, földgáz, kőolaj –, valamint jelentős a szellemi és tárgyi kulturális örökség, a kulturális sokszínűség. Az EU-s csatlakozás, ill. az arra való felkészülés növeli a térség gazdasági potenciálját. A turizmus jelentőségét felismerve a régió számos szervezete és intézménye kezdeményezője idegenforgalmi fejlesztéseknek: természeti turizmus, gyógy- és termálturizmus, falusi turizmus, turisztikai infrastruktúra-fejlesztés. A IX. táblázatból is kitűnik, hogy a térség helyzete logisztikai szempontból is kedvező volt már 1998-ban.

XII. TÁBLÁZAT: TURISZTIKAI VENDÉGLÁTÓ EGYSÉGEK 1998-BAN

	Összesen	Hotel, motel	Vendég-fogadó	Menedék-ház	Kemping	Vendég-ház	Panzió	Egyéb
Románia	3 127	933	19	167	138	1 203	270	397
Erdély	**1 316**	**317**	**10**	**112**	**50**	**387**	**173**	**267**
VI. régió	339	99	1	28	19	66	34	92
VII. régió	722	132	3	55	20	243	123	146
V. régió	**255**	**86**	**6**	**29**	**11**	**78**	**16**	**29**
Arad	57	20	0	1	6	18	5	7
Krassó-Sz.	60	20	1	13	2	13	0	11
Hunyad	71	24	4	14	2	18	3	6
Temes	67	22	1	1	1	29	8	5

X. TÁBLÁZAT: FŐBB NÖVÉNYTERMESZTÉSRE ALKALMAS TERÜLETEK (HA) 1998-BAN

	Összterület	Mezőgazd.	Magánszféra	Termőföld	Legelő	Kaszáló	Szőlőgazd	Gyümölcsös	Egyéb terület
Románia	23 839 071	14 801 663	10 475 165	9 356 775	3 402 675	1 503 353	281 817	263 043	9 031 408
Erdély	10 029 335	5 970 213	4 020 560	2 869 500	1 907 270	1 060 299	36 480	96 664	4 059 122
VI. Régió	3 416 046	2 075 396	1 485 592	1 010 037	643 572	361 664	14 239	45 884	1 340 650
VII. Régió	3 409 972	1 932 650	1 310 749	767 059	669 626	464 817	12 141	19 007	1 477 322
V. Régió	3 203 317	1 962 167	1 224 219	1 092 404	594 072	233 818	10 100	31 773	1 241 150
Arad	775 409	511 603	322 427	347 621	128 368	25 533	3 989	6 092	263 806
Krassó-Sz.	851 976	399 694	226 172	127 233	182 861	75 976	1 222	12 402	452 282
Hunyad	706 267	348 512	263 712	88 897	152 449	103 030	173	3 963	357 755
Temes	869 665	702 358	411 908	528 653	130 394	29 279	4 716	9 316	167 307

Ipari potenciál

A Nyugati régió nyersanyagokban gazdag terület, mindig is fejlett iparral rendelkezett. A legfejlettebb iparral Arad és Temes megye rendelkezik, legnagyobb százalékát a feldolgozóipar teszi ki (Arad 90%, Temes 70%): élelmiszeripar, vegyipar, könnyűipar, fafeldolgozó ipar és nehézipar. Határközeli fekvése, magas urbanizációs szintje és ipari fejlettsége miatt vonzó terepet jelent a külföldi befektetők számára. A legtöbb külföldi tőke a könnyűiparban, építőiparban és szolgáltatóiparban van jelen. Számos nem csak európai, hanem világviszonylatban is vezető cég van jelen a térségben, a teljesség igénye nélkül a következőket emeljük ki: Soletron, Continental, Alcatel, Procter&Gambler.

A tőke származási helye szempontjából az első három helyen Olaszország, Németország és Ausztria áll, őket követi sorrendben

XIII. TÁBLÁZAT: BEFEKTETÉSEK IPARI TERMELŐÁGAZATOKBA – BILLIÓ ROL

Régió	Befektetett tőke	Alkalmazottak száma			
		0-9	10-49	40-249	>250
Északkelet	30 291	99	636	1959	27 597
Délkelet	27 082	73	519	909	25 581
Dél	23 998	141	896	1775	21 186
Délnyugat	31 112	95	530	1672	28 815
Nyugat	21 207	121	744	1488	18 854
Északnyugat	19 972	167	913	1594	17 298
Közép	20 806	129	1567	2799	16 311
Bukarest-Ilfov	59 667	605	2971	7074	49 017

XIV. TÁBLÁZAT: KKV FEJLŐDÉSE A NYUGAT RÉGIÓBAN (%-BAN)

Régió	1997	1998	1999
É-kelet	11,7	11,6	11,6
D-kelet	13,2	13,4	13,5
Dél	12,1	12,1	12,1
D-nyugat	9,7	9,9	9,8
Nyugat	8,1	7,9	8,0
É-nyugat	13,6	13,6	13,4
Közép	11,7	11,7	11,7
Bukarest-Ilfov	19,9	19,8	19,9
Összesen	100,0	100,0	100,0

Jugoszlávia, Magyarország, Franciaország, Szíria, Luxemburg és más államok.

Arad megyében 2000-ben a gazdasági termelés 7,3%-kal volt nagyobb, mint 1999-ben, a kiemelkedő gazdasági szektorok: a kőolaj és földgáz kitermelése (22,7%), textilipari cikkek gyártása (17,7%), vasúti teherszállítási vagonok gyártása (12,2%), élelmiszer-ipari termékek gyártása (11%), fém- és gépipari termelés (17,7%). A többi megyében a helyzet ettől eltérő: Temes megyében 1999-ben bizonyos gazdasági mutatók csökkenése észlelhető 1998-hoz viszonyítva. Krassó-Szörény megyében is gazdasági csökkenés észlelhető (-24,5%), jelentős hatású a fémiparban (-16,5%), az élelmiszergyártásban (-29,4%), az építőiparban (-34,8%). Hunyad megyében 1995–1999 között a gazdasági termelés csökkenése 42,6%-os volt. Ezzel együtt a munkanélküliek száma is növekedett.

A kis- és közepes vállalkozások fontos szerepet töltenek be városon és falun egyaránt, mert munkahelyet teremtenek, és a versenykultúrát is fejlesztik. 1999-ben a Nyugat régióban a KKV száma 27 375 volt, dinamikájukat az alábbi táblázat mutatja be.

XV. TÁBLÁZAT: KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK ELOSZLÁSA A NYUGAT RÉGIÓBAN (%)

	KKV össz.	Mikro-			Kis-			Közép		
		1997	1998	1999	1997	1998	1999	1997	1998	1999
Arad	100	89,8	90,1	90,5	8,4	8,2	8	1,8	1,8	1,5
Krassó-Sz.	100	91,1	91,3	91,4	7,2	7,1	7,3	1,6	1,6	1,4
Hunyad	100	92,3	91,8	92,6	6,1	6,6	5,9	1,7	1,7	1,5
Temes	100	91,5	91,2	91,4	7,1	7,2	7,1	1,4	1,6	1,6

A gazdaság modernizálásához szükséges infrastruktúra és a KKV szektor fejlesztése, valamint a humán erőforrás továbbképzési rendszer támogatása prioritást élveztek a PHARE-program által támogatott pályázatok által is, a régióban a Regionális Fejlesztési Ügynökség az EU-s forrásokra irányuló pályázatok gesztora.

Kiemelt figyelmet élveznek minden régióban az úgynevezett hátrányos helyzetű vidékek. A Nyugat régióban Resicabánya és Vörösacél (Nándorhegy) Krassó-Szörény megyében, Vajdahunyad és Kalán Hunyad megyében, valamint Nadrág Temes megyében. Sorolhatnánk további helységeket, mint Ruszkabánya, Boksabánya, Vaskő (Ocna de Fier), Dognácska, Kiskrassó (Lupac), Újmoldova, Berzászka, Lászlóvára (Pescari), Szikesfalu (Sichevița), Szenesfalu (Cărbunari), Szászkabánya (Sasca Montană), Anina, Oravicabánya, Csudafalva (Ciudanovița), Bozovics, Nérahalmos (Prigor) és Mehádia – valamennyi Krassó-Szörény megyéből. Ezeken a településeken az egykori ipari kolosszusok bezárták kapuikat, és alternatíva alig van. Kollektív elbocsátások is voltak a régióban 1997–2000 között, több jelentős ipari egységnél, éspedig: COMTIM, UMT, AZUR – Temesvár, ARIS – Arad, REMPES – Déva, REVA – Piski (Simeria), IURT – Lugos, CHIMICA – Szászváros (Orăștie).

A lakosság tevékenységi ágazatokban való foglalkoztatása szerinti összetétele megmutatja, hogy a Nyugat régióban is a fő tevékenységi ágazatok a mezőgazdaság és az ipar.

XVI. TÁBLÁZAT: FOGLALKOZTATOTT LAKOSSÁG ÁGAZATOK SZERINTI BONTÁSBAN 1998-BAN (EZER EMBER)

	Összesen	Mezőgazd.	Erdőgazd.	Ipar	Kereskedelem
Románia	8812,6	3 295,6	53,2	2316,9	834,8
Erdély	**3126,2**	**1 098,8**	**26,5**	**924,6**	**307**
VI. Régió	1205,6	492,2	8	318,9	106,1
VII. Régió	1088	330,8	11,6	372,2	107,7
V. Régió	**832,6**	**275,8**	**6,9**	**233,5**	**93,2**
Arad	189,6	63,7	2	48,3	25,3
Krassó-Sz.	144,2	54,9	2,6	39,3	11
Hunyad	203,4	53,5	1,4	71,7	20,1
Temes	295,4	103,7	0,9	74,2	36,8

	Vendéglátás	Bankszakma	Közigazg.	Oktatás	Egészségügy	Egyéb
Románia	97,9	75	133,5	426,1	316,8	1262,8
Erdély	**37,7**	**23,2**	**41,6**	**156,9**	**116,6**	**393,3**
VI. Régió	11,9	8,8	15,9	59,8	46,5	137,5
VII. Régió	14,8	8	13,9	56,2	36,4	136,4
V. Régió	**11**	**6,4**	**11,8**	**40,9**	**33,7**	**119,4**
Arad	2,3	1,6	3,1	9,2	7,4	26,7
Krassó	2,5	0,9	2,3	5,7	6,7	18,3
Hunyad	3,2	1,8	2,8	8,4	9	31,5
Temes	3	2,1	3,6	17,6	10,6	42,9

Hunyad megye kivételével – lásd a XVII. táblázatot – a

XVII. TÁBLÁZAT: NYILVÁNTARTOTT MUNKANÉLKÜLIEK SZÁMA ÉS MUNKANÉLKÜLISÉGI RÁTA 1998-BAN

	Összesen	%
Románia	1 025 056	10,4
V. Régió	**99 226**	**10,6**
Arad	17 613	8,5
Krassó-Sz.	16 305	10,2
Hunyad	46 894	18,7
Temes	18 414	5,9

lag alatt van.

4. Infrastruktúra

Bár a lakások és szobák száma szerint a Nyugati régió a III. helyen áll az erdélyi régiók között, a lakások összlakóterülete szerint az első helyen található. Ezzel együtt a régióban komoly

XVIII. TÁBLÁZAT: LAKÁSHELYZET 1998-BAN

	Lakások	Szobák	Lakóterület (m^2)
Románia	7 860 503	19 510 356	27 0499 085
Erdély	**2 669 569**	**6 134 210**	**87 333 150**
VI. régió	993 470	2 266 116	35 299 798
VII. régió	925 900	2 079 687	3 282 357
V. régió	**750 199**	**1 788 407**	**48 750 995**
Arad	179 850	447 457	28 122 182
Krassó-Szörény	128 541	314 877	4 706 774
Hunyad	191 472	427 039	6 282 073
Temes	250 336	599 034	9 639 966

lakásgondok vannak.

Ami a települések közművesítését illeti, a Nyugat régió általában jobban áll az országos helyzetnél, kivétel a földgázszolgáltatás, e vonatkozásban Erdély központi megyéi természete-

XIX. TÁBLÁZAT: VEZETÉKES FÖLDGÁZZAL ÉS KÖZPONTI FŰTÉSSEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSEK (1998)

	Települések	Földgáz		Központi fűtés	
	Száma	Száma	Aránya (%)	Száma	Aránya (%)
Románia	13 377	915	6,84	306	2,28
Erdély	**5 102**	**671**	**13,1**	**142**	**2,78**
VI. Régió	1 858	153	8,23	42	2,26
VII. Régió	1 873	453	24,1	58	3,08
V. Régió	**1 371**	**65**	**4,74**	**42**	**3,06**
Arad	281	14	4,98	8	2,84
Hunyad	471	30	6,37	18	3,82
Krassó	295	13	4,40	7	2,37
Temes	324	8	2,47	9	2,77

az országos értéket is.

Ami a vízvezeték- és csatornahálózati ellátottságot illeti, a Nyugat régión belül nagyok az eltérések, Krassó-Szörény megye mindkét vonatkozásban mélyen az országos átlagot mutatja, ami a régió átlagértékét a másik két erdélyi régió érté-

XX. TÁBLÁZAT: VÍZVEZETÉK- ÉS CSATORNAHÁLÓZAT-ELLÁTOTTSÁG (1998)

	Települések	Vízvezeték		Csatornázás	
	száma	száma	%	száma	%
Románia	13 377	2 911	21,76	636	4,75
Erdély	**5 102**	**1 309**	**25,65**	**285**	**5,58**
VI. régió	1 858	736	39,61	108	5,81
VII. régió	1 873	313	16,71	104	5,55
V. régió	**1 371**	**260**	**18,96**	**73**	**5,32**
Arad	281	58	20,64	15	5,33
Hunyad	471	61	12,95	28	5,94
Krassó	295	26	8,81	13	4,40
Temes	324	115	35,49	17	5,24

kei alá viszi. Látható, hogy Temes megye e két vonatkozásban az élen jár.

A települések közti közlekedés igen fejlettnek mondható, mind az úthálózat, mind a vasúthálózat szempontjából előkelő helyet foglal el a régiók sorában. Az út- és vasúthálózat vonatkozásában jelentős eltérések vannak a régió egyes megyéi között. A régión két európai közlekedési folyosó vezet át: egy közúti (Aradnál elágazik Déva, illetve Temesvár felé, és így halad a főváros irányába), illetve a szintén Aradnál belépő vasúti fővonal. Újabb vasúti európai folyosó kialakítása van folyamatban, ez Temesvárt kötné össze Budapesttel illetve Béccsel a Zsombolya–Kikinda–Szeged útvonalon.

XXI. TÁBLÁZAT: ÚTHÁLÓZAT 1998-BAN

	Összesen (km)	Modernizált (km)	Könnyű-burkolat (km)	Úthossz/km^2
Románia	73 260	18 031	20 835	30,73
Erdély	**28 565**	**7 289**	**8 001**	**28,48**
VI. régió	10 822	2 576	3 018	31,68
VII. régió	8 944	2 219	2 862	26,23
V. régió	**8 799**	**2 494**	**2 121**	**27,47**
Arad	2 079	491	677	26,81
Hunyad	1 968	654	360	27,86
Krassó-Szörény	1 894	724	338	22,23
Temes	2 858	625	746	32,86

A vasútvonalak sűrűsége az utóbbi időben nemhogy növekedne, hanem éppenséggel csökken, ugyanis az utóbbi években több szárnyvonalon megszüntették a járatokat, de arra is volt példa, hogy a síneket felszedték.

XXII. TÁBLÁZAT: VASÚTHÁLÓZAT (1998)

	Összesen (km)	Sűrűség (1000 km^2-en)
Románia	11 010	46,2
VI. Régió	1 659	48,6
VII. Régió	1 534	45,0
V. Régió	**2 010**	**62,7**
Arad	485	62,5
Hunyad	339	48,0
Krassó-Szörény	400	46,9
Temes	786	90,4

5. Oktatás

Az oktatásban részt vevők aránya a régióban kevéssel haladja meg az országos átlagot.

XXIII. TÁBLÁZAT: OKTATÁSBAN TANULÓKÉNT RÉSZTVEVŐK SZÁMA

	Lakosság	Tanulók	Tanulók (%)
Románia	22 502 803	4 631 164	20,56
Erdély	**7 563 369**	**1 596 422**	**21,11**
VI. régió	2 857 570	616 870	21,59
VII. régió	2 654 830	555 578	20,93
V. régió	**2 050 969**	**423 974**	**20,67**
Arad	478 092	90 160	18,86
Hunyad	531 238	101 400	19,09
Krassó-Szörény	359 230	69 999	19,49
Temes	682 409	162 415	23,80

6. Szociális helyzet

A kórházi ellátottság a régióban jó, romániai viszonylatban, bár a kórházak és rendelőintézetek száma önmagában keveset mond az egészségügyi ellátás színvonaláról. A rendelők száma hegyvidéken, ahol nehezebb a közlekedés, értelemszerűen magasabb, ezért a Nyugat régióban a rendelők sűrűségét illetően Krassó-Szörény megye vezet.

XXIV. TÁBLÁZAT: ÁLLAMI KÓRHÁZAK, POLIKLINIKÁK, RENDELŐK (1998)

	Kórházak	Poliklinikák	Rendelők (N)
Románia	414	478	4945
Erdély	**154**	**183**	**1893**
VI. Régió	54	63	725
VII. Régió	52	71	657
V. Régió	**48**	**49**	**511**
Arad	11	9	122
Hunyad	14	19	129
Krassó-Szörény	8	9	112
Temes	15	12	148

Ami a bűnözést illeti, a régió megyéiben két ellentétes tendencia figyelhető meg: miközben Hunyad megyében növekszik a kriminalitási ráta, Temes megyében pár éve csökkenés figyelhető meg. Külön kutatás témája volna azt megvizsgálni, miként függ össze a kriminalitás a szociális helyzettel.

XXVI. TÁBLÁZAT: KRIMINALITÁSI RÁTA ALAKULÁSA 1993–1998
(100 ezer főre eső elítéltek száma)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Románia	366	421	448	460	496	472
VI. Régió	431	429	463	443	465	492
VII. Régió	358	442	437	431	437	433
V. Régió	**386**	**495**	**525**	**574**	**560**	**524**
Arad	480	645	608	538	443	457
Hunyad	388	443	501	583	662	608
Krassó-Sz.	302	356	442	532	539	418
Temes	365	505	529	615	572	562

az ún. létfenntartási bűnözést. Első megközelítésre igen nehéz megállapítani az összefüggést, lévén hogy Hunyad és Temes megye, ahol a kriminalitás rátája a legnagyobb, a foglalkoztatottság vonatkozásában éppen a két pólust képviseli.

A határ menti fekvés, valamint az, hogy több etnikum él itt együtt, nyitottá teszik a régiót, fogékonnyá a szomszéd és általában a külföldi példára. Ez megmutatkozik sok területen, van jelentős külföldi vállalkozó – az Alcatel például –, amely nem hajlandó bennebb menni az országba, itt rendezi be az egész országot átfogó központját. Végszóként még az kívánkozik ide, hogy bár a Nyugat régió a fejlettebbek közé tartozik – sok szempontból az első –, ez korántsem jelenti azt, hogy a helyzet bármely területen nyugati mérce szerint is jó.

Irodalom:

Vincze Mária: *Régió- és vidékfejlesztés. Elmélet és gyakorlat.* Presa Universitară Clujană, 2000

Concepţia de dezvoltare economicã a regiunii V Vest, elaboratã de Agenţia de dezvoltare a regiunii V Vest, Timişoara, 2000.

xxx *Raportul naţional al dezvoltării umane*, Románia – 1999

xxx *Short analisys of the region V West* , Timişoara, 2001

xxx *Anuarul Statistic al României*, 1999, CD-R

XXV. TÁBLÁZAT: KÓRHÁZI ÁGYAK, EGÉSZSÉGÜGYI SZEMÉLYZET (1998)

	Lélekszám	Kórházi ágyak	Orvosok	Fogászok	Gyógyszerészek	Egészségügyi alkalm.	Lakos/kórházi ágy
Románia	22 502 803	164 526	41 310	5 367	1 642	117 719	136,77
Erdély	**7 563 369**	**63 422**	**15 206**	**1 811**	**657**	**42 674**	**119,25**
VI. Régió	2 857 570	23 296	5 836	623	255	16 531	122,66
VII. Régió	2 654 830	21 226	4 862	591	240	14 321	125,07
V. Régió	**2 050 969**	**18 900**	**4 508**	**597**	**162**	**11 822**	**108,52**
Arad	478 092	3 791	770	108	36	2 576	126,11
Hunyad	531 238	5 008	933	126	39	3 213	106,08
Krassó-Sz.	359 230	2 752	541	75	19	1 977	130,53
Temes	682 409	7 349	2 264	288	68	4 056	92,86